

Eidsivating lagmannsrett

- INSTANS:** Eidsivating lagmannsrett – Dom
- DATO:** 2012-09-27
- PUBLISERT:** LE-2012-46890
- STIKKORD:** Forbud mot bruk av bilder. Åndsverkloven § 45c og § 55 første ledd første og annet punktum.
- SAMMENDRAG:** Fire modeller hadde i 1998 latt seg avfotografere ikledd bunader. Modellene hadde samtykket i og var klar over at bildene skulle benyttes av ulike husflidsforretninger i markedsføringsøyemed. Spørsmålet i saken gjaldt rekkevidden av modellenes samtykke både med hensyn til omfang og tid. Lagmannsretten kom i motsetning til tingretten til at modellenes samtykke var begrenset til ett år, og at den videre bruken av bildene var urettmessig. Modellene ble tilkjent vederlagsersstatning, idet den uberettigede bruken var uaktsom. Det var ikke grunnlag for å tilkjenne modellene oppreisningsersstatning.
Henvisninger: LOV-1961-05-12-2-§45c (Åvl), LOV-1961-05-12-2-§55 (Åvl)
- SAKSGANG:** Nord-Gudbrandsdal tingrett TNOGU-2011-108492 – Eidsivating lagmannsrett LE-2012-46890 (12-046890ASD-ELAG/).
- PARTER:** Geir Magne Danielsen, Siw Sæther, Maria Schei Mathisen, Monika Waclawczyk (Advokat Trond Sivertsvik) mot Husfliden Norsk Flid AS (Advokat Gunnar Kristen Hagen).
- FORFATTER:** Lagdommer Bodil Thorp Myhre, Lagdommer Kjersti Lund, Ekstraordinær lagdommer Anne Marie Stoltz.

Henvisninger i teksten: LOV-1918-05-31-4-§36 (Avtaleloven), LOV-1960-06-17-1-§15 (Fotografiloven – opphevet), LOV-1960-06-17-1-§16 (Fotografiloven – opphevet), LOV-1961-05-12-2-§54 (Åvl), LOV-2005-06-17-90-§9-17 (Tvisteloven), LOV-2005-06-17-90-§20-2 (Tvisteloven), LOV-2005-06-17-90-§20-3 (Tvisteloven)

Dommere:

Saken gjelder krav om forbud mot bruk av bilder, samt krav om erstatning og oppreisningsersstatning for urettmessig bruk.

Sakens bakgrunn

Husflidens Samarbeidsnemd, heretter HS, har vært en løs sammenslutning av 40 Husflidsforretninger. HS skulle ivareta forretningenes felles interesser, herunder markedsføring. Ikke alle husflidsforretningene var tilsluttet HS.

Som ledd i markedsføringen av husflidsforretningenes bunader ønsket HS å lage en produktkatalog, som inneholdt bilder av de bunadene de enkelte forretningene solgte. Det ble satt ned en prosjektgruppe på 3 personer, med Eli Nistov som prosjektleder. Nistov hadde tilknytning til Husfliden Hamar. Prosjektgruppen tok i 1998 kontakt med reklamebyrået Cicignon, som videreformidlet oppdraget til fotograf Lasse Berre. Berre tok igjen kontakt med Trend Modellbyrå AS, heretter Trend, som leverte modeller til oppdraget. I forbindelse med oppdraget var det ingen kommunikasjon mellom HS og Trend eller HS og modellene. Fotograferingen fant sted i juni 1998.

I avtaledokument skrevet og undertegnet av Cicignon, datert 4. juni 1998, heter det:

Mellom Lasse Berre (SLB) og Reklamebyrået Cicignon AS (CIC) er det inngått følgende avtale vedr. fotografering av bunader til bunadsbok for kunde Husfliden.

Omfanget er som følger:

- 1. Fotografering av bunader i henhold til definert antall (ca 80)*
- 2. Fotografering av 5 stk. minimaler pr. utsalg (ca. 500 stk.)*
- 3. Modeller – fri bruk også elektronisk.*
- 4. Hår/make up*
- 5. Film /materiell / fremkalling*

Avtaledokumentet er ikke undertegnet av Berre.

Den 4. september 1998 skrev Berre følgende til Husfliden v/Eli Nistov, (underforstått prosjektgruppen,) vedrørende bruksrettighetene til bildene:

Bruksrettigheter er basert på følgende-

Omfang er som følger:

- 1. Fotografering av bunader i henhold til definert antall (ca 80)*
- 2. Fotografering av 5 stk. minimaler pr. utsalg (ca. 500 stk.)*
- 3. Modeller – fri bruk også elektronisk**
- 4. Hår/make up*
- 5. Film /materiell / fremkalling*

*Som fri bruk forstås bruk i Husflidens reklamemateriell. Fotos kan ikke videre overdras/benyttas av 3. part uten at dette avtales/avklares med Studio Lasse Berre.

Trend fakturerte Berre for oppdraget 8. juli 1998. Fakturaen var på 93 700 kroner.

På fakturaen stod det skrevet:

KATALOGFOTOGRAFERING HUSFLIDEN MODELLFORMIDLING

Bruksrett gjelder i katalog og fri bruk i 1 år. ALL annen bruk etter avtale.

Kostnadene knyttet til prosjektet beløp seg til over 2 millioner kroner. Kostnadene til fotograf Berre var på 362 637 kroner.

Berre leverte fotografiene på cdplater. På grunn av et høyt antall bilder ble produktkatalogen i stedet produsert i form av en bok, « Norske Bunader », som var ferdigstilt før jul i 1998. Husflidsforretningene mottok boken og cdplater med bilder av de bunadene den enkelte forretning leverte. Bildene ble tatt i bruk av forretningene i varierende grad. Våren 1999 opprettet HS en hjemmeside på Internett – Husfliden.no – der de som ledd i markedsføringen presenterte bildene av bunadene. HS ble oppløst i 2006.

Husfliden Norsk Flid AS, heretter Norsk Flid, ble stiftet 30. august 2001. I stiftelsesdokumentet fremgår det at selskapets formål er « å styrke de deltakende butikkene/aksjonærene i selskapet gjennom felles kommersielle aktiviteter, med vekt på markedsføring, produktutvikling og innkjøp ». 29 husflidsforretninger er i dag medlem og eiere av Norsk Flid. Norsk Flid driver ingen egen virksomhet, men arbeider ut ifra det mandatet de får fra sine medlemmer.

I 2006 kjøpte Norsk Flid domenenavnet Husfliden.no fra HS. Norsk Flid administrerer siden på vegne av sine medlemmer. Fra internettsiden er det link til den enkelte forretning.

I 2009 oppdaget en eller flere av modellene at bildene som ble tatt av dem i 1998, fortsatt ble brukt av husflidsforretningene og Norsk Flid. Det ble videre avdekket at Berre, uten tillatelse fra modellene, hadde solgt noen av bildene til AS Sylvsmidja Sylvareverksted, heretter Sylvsmidja. Sylvsmidja ble ved Gulating lagmannsretts dom av 6. oktober 2010 (LG-2010-10263) dømt til å betale hver av modellene vederlagserstatning på 120 000 kroner.

Modellene Siw Denstad Sæther (nå Siw Sæther), Maria Schei Mathisen, Geir Magne Danielsen og Monica Waclawczyk, tok ut stevning mot Norsk Flid den 1. juli 2011, med krav om forbud mot videre bruk av bildene, samt krav om erstatning og oppreisningserstatning for urettmessig bruk. Saken ble behandlet av Nord-Gudbrandsdal tingrett, som avsa dom i saken 23. januar 2012 med slik slutning:

1. Husfliden Norsk Flid AS frifinnes.

2. Siw Sæther, Maria Schei Mathisen, Geir Magne Danielsen og Monika Waclawczyk dømmes til in solidum å erstatte Husfliden Norsk Flid AS sakskostnader med 87.300 -åttisjutusentrehundre- kroner innen fjorten dager fra dommens forkynnelse.

Sæther, Mathisen, Danielsen og Waclawczyk påanket tingrettens dom. Ankeforhandling ble avholdt 16. og 17. august 2012 i Hamar tinghus. Ankende part ved Siw Denstad Sæther og ankemotparten v/styreleder Åse Karin Finnøy Gjære, avga partsforklaringer. Det ble avhørt 5 vitner, samt foretatt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken.

I prosesskriv av 22. august 2012 og 4. september 2012, har den ankende part begjært reassumering av forhandlingene, idet det hevdes at vitnet Næset avga uriktig eller ufullstendig forklaring under ankeforhandlingen. Norsk Flid har i prosesskriv av hhv 30. august 2012 og 11. september 2012 motsatt seg begjæringen, og bestridt at det foreligger en uriktig eller ufullstendig forklaring. Uenigheten knytter seg til spørsmålet om innholdet – pris og bruksomfang – i en avtale Norsk Flid skal ha inngått i 2012 med norsk fotograf og utenlandske modeller, i forbindelse med ny billedtaking av bunader. I prosesskriv av 4. september 2012 presiserer den ankende part at saken er tilstrekkelig opplyst, og at det underforstått ikke er behov for reassumering, dersom priser og vilkår i andre land holdes utenfor lagmannsrettens beslutningsgrunnlag.

Ankende part har anført:

Modellene har ikke samtykket til bruk av bildene, utover ett år. Fotograf Berre hadde hverken intensjon om eller anledning til å inngå bindende avtale med Norsk Flid på vegne av modellene.

Korrespondansen mellom Lasse Berre og Cicignon og mellom HS og Cicignon, sier ikke noe om en rett til tidsbegrenset bruk av bildene. Når det står « fri bruk », relaterer dette seg til omfanget og ikke tiden. I henhold til bransjenormen er det ikke anledning til å bruke et bilde i mer enn ett år, med mindre noe annet er sagt. I så fall ville dette ha fremgått klart. At avtalen med Berre ble inngått flere måneder senere, kan tyde på at samtykke utover ett år ikke var gitt da fotograferingen fant sted.

Norsk Flid har som profesjonell aktør opptrådt uaktsomt og grovt uaktsomt når de ikke har innhentet samtykke fra modellbyrået eller modellene til videre bruk. Det er ikke nok å spørre fotografen, jf. Rt-1983-637. Det vises spesielt til at Norsk Flids hovedoppgave er å drive med markedsføring. Sylvsmidjedommen behandler et tilsvarende tilfelle, ettersom ingen av oppdragsgiverne var kjent med avtaleforholdet mellom fotografene og de avbildede.

Subsidiært anføres det at det ikke foreligger noen gyldig avtale som Norsk Flid kan påberope seg. Norsk Flid ble stiftet i 2001 og har ikke tilegnet seg rettigheter til bruk av bildene på rettsgyldig vis. En slik avtale vil i så fall være urimelig, stride mot god forretningsskikk og gjeldende bransjenormer, og må settes til side etter avtaleloven § 36. Det vises til at det bare er betalt for ett års bruk.

Atter subsidiært anføres det at samtykket til bruk av bildene er tilbakekalt, og at HF er forpliktet til å respektere dette. Det er grenser for hvor langt et samtykke gjelder.

Atter atter subsidiært anføres det at avtalen må revideres i henhold til gjeldende handelsbruk på området, jf. blant annet prinsippet i kjøpsloven § 3. Dersom det er uklart hva som er avtalt, må man i mangel av andre bevis, falle ned på det som er vanlig i bransjen, nemlig ett år.

Det kreves erstatning for vederlagstapet modellene har hatt, jf. åndsverkloven § 55 første ledd første punktum. Tapet som kreves erstattet er 20 000 kroner per år per modell, dvs. totalt 260 000 kroner per modell. I henhold til Turid Koniarz vitneforklaring, ligger utmålingen 50 – 100 % lavere enn det som anses som et rimelig vederlag. Utmålingen tilsvarer utmålingen gjort i Sylvsmidjdommen, som gjaldt bruk av de samme bildene. Norsk Flid har opptrådt uaktsomt når de har brukt bildene uten å innhente modellenes samtykke. Tilsvarende hvis det ikke foreligger en gyldig avtale mellom partene.

Videre kreves det oppreisningserstatning med kroner 50 000 til hver av modellene, jf. åndsverkloven § 55 første ledd annet punktum. Det anføres at det foreligger grov uaktsomhet i hele perioden bildene urettmessig har blitt brukt, men at bruken ble mer og mer klanderverdig etter som tiden gikk. Ytterligere uaktsomt ble det fra 2009, da Norsk Flid ble varslet om den uberettigede bruken. Norsk Flid har ikke brakt rettighetsforholdet på det rene, og da har de opptrådt grovt uaktsomt. Åndsverkloven § 55 første ledd annet punktum er fakultativ. At Norsk Flid har vært i god tro, innebærer ikke at de slipper å betale oppreisningserstatning.

Norsk Flid overtok ikke bare rettigheter men også plikter. Dette innebærer at Norsk Flid er ansvarlig for hele den urettmessige bruken, ikke bare fra 2001. Erstatningskravet og oppreisningskravet bygger i hovedvekt på den urettmessige bruken på Internett. I avtalen mellom Berre og modellbyrået, var det aldri snakk om elektronisk bruk av bildene. Bruken av bildene utover katalog/bokprosjektet, gjaldt for ett år og da for å promotere boken.

Det er nedlagt slik *påstand*:

- Norsk Flid AS påbys innen 2 uker fra forkynnelsen av dommen å stanse all bruk av ethvert fotografi hvor en eller flere av de ankende parter er avbildet, med unntak av boken Norske Bunader.

- Norsk Flid AS dømmes til å betale samlet erstatning til de ankende parter, fastsatt etter lagmannsrettens skjønn begrenset oppad til kr 1 040 000, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.
- Norsk Flid AS dømmes til å betale en samlet oppreisningserstatning til de ankende parter fastsatt etter lagmannsrettens skjønn, oppad begrenset til kr 200 000, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.
- Norsk Flid AS dømmes til å betale sakens kostnader til ankende parter for begge instanser.

Ankemotparten har anført:

Det foreligger samtykke fra modellene til å bruke bildene. Spørsmålet er hvor langt samtykket gjelder. Det er uklart hva som ble avtalt mellom Trend og fotograf Berre, men det har formodningen mot seg at Berre ikke har opplyst hva bildene skulle brukes til. At Berre hadde mottatt fakturaen da han sendte bekreftelsen til Cicignon, tyder på at det ikke var meningen å begrense bruken til ett år. I så fall har Berre opptrådt bedragerisk. Uklarheten som er skapt mellom Berre og Trend kan ikke tolkes dit hen at Berre ikke har skaffet seg samtykke fra modellene. Fakturaen modellbyrået sendte til Berre kan ikke anses som en avtale. Berre synes heller ikke å ha lagt merke til teksten på fakturaen. Dersom Berre hadde akseptert teksten, hadde situasjonen vært en annen. Uansett må benevnelsen « katalogfotografering » på fakturaen, også innebefatte katalogisering på Internett. Modellenes passivitet fra 1999, taler for at de har samtykket. Det modellene reagerte på var Sylvsmidjas bruk av bildene.

Under en hver omstendighet må Berre kunne forplikte modellene, jf. uttalelser i Rt-1983-637. Avgjørelsen skiller seg derimot fra vår sak, idet modellene overhodet ikke var inne i bildet. Tilsvarende var situasjonen i Sylvsmidjadommen. Modellene og Trend var innforstått med at Berre skulle inngå avtale om bruk av bildene. Når de ikke protesterte eller undersøkte nærmer hva som hadde blitt avtalt, har de akseptert avtalen. Modellbyrået er også en profesjonell aktør.

Når det i korrespondansen mellom Cicignon, Berre og HS er snakk om fri bruk av bildene, refererer dette seg både til omfang og tid, men ikke evig tid idet bildene mister sin aktualitet. At det i bransjen er vanlig å begrense bruken til 1-2 år, innebærer ikke at det er det som er avtalt når avtalen er taus. Det vises til at Norsk Flid nylig har inngått en avtale om bruk av bilder i 10 år, samt at man i dag er mer bevisst på å begrense bruken enn det man var før. Ved tidløse bilder er det vanlig med lengre bruksrett. Ordlyden i Berres bekreftelse til Husfliden er tilnærmet lik avtaledokumentet fra Cicignon, med enkelte presiseringer. At det er foretatt en presisering taler for at Berre har vurdert innholdet i dokumentet.

Subsidiært anføres det at Norsk Flid ikke har opptrådt uaktsomt eller grovt uaktsomt, idet de ikke hadde grunn til å tvile på at samtykke var gitt. Det vanlige er å forholde seg til fotografen, og ikke modellbyrået eller modellene direkte.

Norsk Flid er uansett ikke erstatningsansvarlig for urettmessig bruk før selskapet ble stiftet i 2001. Når det gjelder internettbruken, er denne i samsvar med avtalen, dvs. elektronisk katalogisering. Norsk Flid overtok administreringen av nettsiden i 2006, og er uansett ikke ansvarlig for urettmessig bruk på Internettet før da. Norsk Flid har bare vært delvis ansvarlig for bruken.

Når det gjelder brosjyrene, vises det til at siste brosjyre ble laget i 2007/2008 og at det dreier seg om et begrenset antall brosjyrer.

Det må få betydning ved en eventuell erstatningsutmåling, at det i utgangspunktet forelå et samtykke, samt at modellene har forholdt seg passive i over 10 år.

Det er nedlagt slik *påstand*:

1. Anken forkastes.
2. De ankende parter tilpliktes å erstatte ankemotpartens omkostninger for lagmannsretten.

Lagmannsretten bemerker:

Det følger av tvisteloven § 9-17 annet ledd at retten etter at en sak er tatt opp til doms, skal sørge for ytterligere forhandlinger dersom dette er nødvendig for å få et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag. Det forhold som er påberopt i begjæringen om reassumering vil ikke virke inn på lagmannsrettens vurdering, hverken når det gjelder spørsmålet om samtykke, erstatning eller oppreisingserstatning. Etter dette fremstår det som klart at vilkårene for reassumering ikke er oppfylt, og begjæringen tas således ikke til følge.

Det følger av åndsverkloven § 45c at fotografi av personer ikke kan gjengis eller vises offentlig, uten at det foreligger samtykke fra den avbildede. Bestemmelsen gjør enkelte unntak fra hovedregelen. Ingen av unntakene er påberopt i vår sak.

Det er på det rene at de ankende parter i 1998 samtykket i at de ble fotografert. Det er videre uomtvistet at de var klar over og samtykket i at bildene skulle benyttes av husflidsforretninger. Spørsmålet er hva slags billedbruk det ble samtykket i – både med hensyn til omfang og tid. De ankende parter har akseptert at et samtykke fra Trend vil binde dem.

Etter lagmannsrettens syn er det ikke sannsynliggjort at modellene eller Trend har samtykket i bruk av bildene utover ett år, med unntak av bruk av boken Norske Bunader. Ved denne vurderingen har lagmannsretten lagt vekt på at både modellene og Gry Sæter, som drev og driver Trend, var av den oppfatning at samtykke var begrenset til ett år. Dette samsvarer også med det som var og er gjeldende praksis innenfor modellbransjen. Videre vises det til at teksten på fakturaen, der bruksretten er begrenset til « katalog og fri bruk i 1 år ». Berre kunne ikke huske konkret hva han hadde avtalt med modellene eller Trend, men han var klar på at det ikke var gitt samtykke til bruk til « evig tid ». Berre redegjorde for at det var mest vanlig med bruksrett i ett til to år.

Det er uheldig at det ikke foreligger noen skriftlig avtale mellom Berre og Trend eller modellene. I mangel av dette har vitneuttalelser fra de involverte og påskriften på fakturaen vært avgjørende for lagmannsrettens bevisvurdering.

At det ikke er noen tidsangivelse i korrespondansen mellom Berre og Cicignon, kan tale for at modellene ikke begrenset samtykket til ett år, idet man generelt sett må kunne forutsette at fotografen ikke går utover sine fullmakter. Bildenes tidløshet kan tale for det samme. Disse omstendighetene er imidlertid ikke tilstrekkelig til å rokke ved utsagnene fra modellene, modellbyrået og Berre. Det er heller ikke holdepunkter for at det foreligger et stilltiende samtykke.

Lagmannsretten har etter dette kommet til at det ikke foreligger samtykke fra modellene utover ett års bruk, med unntak av boken.

Norsk Flid har subsidiært anført at Berre hadde fullmakt til å samtykke på vegne av modellene. Det er åpenbart at en modell kan gi en fotograf rett til å samtykke på egne vegne. Spørsmålet er imidlertid om en slik fullmakt er gitt. Når hverken modellene, modellbyrået eller Berre hevder at det foreligger en slik fullmakt, og det heller ikke foreligger dokumentasjon på noe slikt, kan Norsk Flid vanskelig høres med at Berre har samtykket på vegne av modellene. Det foreligger heller ingen opplysninger om at Berre overfor Cicignon eller Norsk Flid har sagt at han hadde fullmakt.

Norsk Flid har under henvisning til fakturaen, anført at bruken av bildene på Internett ikke kan være uberettiget, idet denne bruken må anses for å være en del av katalogiseringen. Dette er lagmannsretten uenig i. Påskriften på fakturaen må tolkes i lys av oppdraget. Oppdraget fra Norsk Flid var å få laget en katalog med bilder av ca. 80 bunader. På grunn av billedomfanget ble det bestemt at det skulle lages en bok i stedet for en « ringperm ». Det vises her til brev fra prosjektleder Eli Nistov, datert 3. juni 1998. Boken ble trykket og katalogisering på Internettet må betraktes som en tilleggsbruk, som det ikke var gitt samtykke til utover ett år.

Etter dette må Norsk Flid forbys videre bruk av bildene, med unntak av boken i papirformat.

Økonomisk skade modellene er påført som følge av den uberettigete bruken, kan kreves erstattet etter de alminnelige erstatningsregler, jf. åndsverkloven § 55 første ledd første punktum, jf. § 54 første ledd bokstav b, jf. § 45c. For at Norsk Flid skal bli erstatningsansvarlig må de ha opptrådt uaktsomt, modellene må være påført et tap og det må foreligge årsakssammenheng mellom modellenes tap og Norsk Flids uaktsomme opptreden.

Norsk Flid ble stiftet i august 2001. Uaktsomhet fra deres side kan derfor tidligst foreligge fra nevnte tidspunkt. Den ankende part kan ikke høres med at Norsk Flid overtok HS' plikter, og derigjennom også er ansvarlig for et eventuelt erstatningsansvar HS pådro seg.

I denne sammenheng vises det til at det ikke foreligger noen dokumentasjon på at selskapet overtok HS rettigheter og plikter. Videre peker lagmannsretten på at Norsk Flid fikk og får sitt mandat fra sine medlemmer, og at ikke alle de som var tilsluttet HS er tilsluttet Norsk Flid.

Norsk Flid kjøpte domenenavnet « Husfliden.no » i 2006, og har først fra det tidspunktet ansvaret for publiseringen på Internett. Det er ikke anført at Norsk Flid har publisert bildene på Internettet på andre nettsider. Det er uklart for lagmannsretten hva slags bruk Norsk Flid har gjort av bildene før 2006. Det er produserte enkelte brosjyrer i markedsføringsøyemed. Retten fikk fremlagt 8 brosjyrer. Det ble opplyst at det hadde blitt laget en brosjyre til. Av de brosjyrene som ble fremlagt inneholder kun 4 av brosjyrene bilder av modellene. Det ble ikke opplyst og fremgår heller ikke av de aktuelle brosjyrene når disse ble produsert og tatt i bruk. I mangel av bevis legger lagmannsretten til grunn at også brosjyrene først ble anvendt fra 2006. Billedbruken i brosjyrene er for øvrig meget sparsom, og kan under en hver omstendighet bare få begrenset betydning ved en erstatningsutmåling.

Spørsmålet blir så om Norsk Flid kan klandres for uberettiget bruk av bildene fra 2006.

I Rt-1983-637 behandlet Høyesterett et tilfelle der en reklamekonsulent tok i bruk et bilde han etter forespørsel hadde fått overlevert av en arkivar i en avis. Arkivaren hadde uttrykt at det var « i orden » at bildet ble brukt i en reklameannonse. I dommen uttalte Høyesterett:

Etter min mening har den som vil bruke et bilde av en avbildet person til et bestemt formål, ikke opptrådt med tilstrekkelig aktsomhet i forhold til fotografiloven § 16, jfr. § 15, ved å stille et generelt spørsmål til den som har fotografiretten « om det er i orden ». Et bekreftende svar på et slikt spørsmål vil naturlig måtte forstås slik at det bare gjelder fotografiretten. Etter min mening blir vurderingen den samme om et slikt spørsmål stilles til en avis, med mindre den som spør har holdepunkter for å anta at avisen har lagt opp til

spesielle rutiner som sikrer at samtykke etter § 15 foreligger. Man kan etter dette ikke ta som utgangspunkt at aviser i alminnelighet har sikret seg samtykke fra avbildede personer for så vidt angår de fotografier som de har i sitt arkiv. Det er ingen spesielle forhold i denne sak som skulle gi domfelte grunn til å gå ut fra at de avbildede hadde gitt samtykke. I forhold til en profesjonell reklamekonsulent bør det også stilles et særlig aktsomhetskrav, blant annet fordi det ville være mange som ikke ønsker sitt personlige bilde brukt i reklame.

Åndsverkloven § 55 første ledd 1. punktum er en videreføring av fotografiloven § 16.

Forholdet i Rt-1983-637 skiller seg fra vår sak, idet det den avbildede aldri hadde samtykket til bruk av bilde i reklameøyemed. I vår sak hadde modellene samtykket til bruk, noe Norsk Flid trygt måtte kunne legge til grunn selv om de ikke hadde kommunisert med modellbyrået eller modellene direkte. Det vises her til oppdragets karakter og modellenes opptreden ved å ikle seg de 80 bunadene. Avgjørelsen er likevel relevant i forhold til hva som kan kreves av en profesjonell aktør som Norsk Flid.

Det er ikke anført og det er heller ikke bevismessig dekning for å anta at Norsk Flid var klar over at billedbruken var ulovlig. Næsset som er daglig leder i Norsk Flid, forklarte at selskapet leste avtaledokumentene og rådførte seg med de som hadde deltatt i prosjektet for HS, før bildene ble tatt i bruk. Tilbakemeldingen fra de involverte var at forretningene hadde sikret seg « fri bruk » av bildene, også med hensyn til tid. Næsset tolket avtaledokumentene på tilsvarende måte.

De sentrale formuleringene i avtaledokumentene er gjengitt innledningsvis. Etter lagmannsrettens syn er ordlyden taus når det gjelder bruksrettens varighet. Betegnelsen « fri bruk » synes å relatere seg til type bruk og ikke tidsaspektet. Sett hen til avtalens ordlyd og den tid som var gått siden fotograferingen og samtykket ble gitt, hadde Norsk Flid etter lagmannsrettens syn en oppfordring til å undersøke nærmere hvorvidt samtykket fortsatt gjaldt. Det kan i et tilfelle som dette ikke være tilstrekkelig kun å høre med de som var prosjektansvarlige i HS. Det vises spesielt til at Norsk Flid var og er en profesjonell aktør, som har til hovedoppgave å drive med markedsføring for medlemmene. Lagmannsretten har etter dette kommet til at Norsk Flid har opptrådt uaktsomt.

Den ankende part har krevd erstatning for vederlagstapet. Det er på det rene og heller ikke bestridt, at det foreligger årsakssammenhengen mellom Norsk Flids opptreden og tapet.

Vederlagstapet skal fastsettes til tapet modellene har lidt, ved at de ikke har mottatt oppgjør for den uberettigede bruken. Fastsettelsen vil bero på en skjønnsmessig vurdering, ettersom man ikke vet hva slags vederlag som ville blitt betalt dersom samtykket til videre bruk hadde blitt gitt. Under henvisning til

Sylvsmidjadommen, samt uttalelser fra Koniarz i modellbyrået Team Modeller, har den ankende part krevd 20 000 kroner per modell i årlig kompensasjon. Etter lagmannsrettens syn er dette for høyt. I 1998 fakturerte Trend modellbyrå Berre for kroner 93 700. Basert på at modellbyrået også skulle sitte igjen med en fortjeneste, legger lagmannsretten til grunn at de 4 modellene fikk maksimum 20 000 kroner hver for oppdraget. Beløpet dekket arbeid over flere dager, samt godtgjørelse for billedbruken. Ved verdivurderingen må det sees hen til at arbeidet var utført, og at ytterligere vederlag ville relatere seg til bruken alene. Videre må det tas hensyn til bildenes nøytrale karakter og det har vært en avtagende bruk av bildene. Det vises her til forklaringene fra Åse Karin Finnøy Gjære og Nasset. Etter dette finner lagmannsretten skjønnsmessig å fastsette vederlagsersstatningen fra 2006 og frem til i dag til 60 000 kroner per modell, totalt kroner 240 000.

Oppreisningserstatning kan tilkjennes dersom den urettmessige bruken er foretatt forsettlig eller ved grov uaktsomhet, jf. åndsverkloven § 55 første ledd annet punktum, jf. § 45c. Som det er redegjort for overfor er det ikke holdepunkter for å anta at Norsk Flid har handlet med forsett. Etter lagmannsrettens syn er kravet til grov uaktsomhet heller ikke oppfylt. Når det forelå et samtykke fra modellene da oppdraget ble gjennomført, og Norsk Flid undersøkte og rådførte seg med prosjektgruppen i HS, er Norsk Flid ikke sterkt å bebreide for ikke å ha foretatt ytterligere undersøkelser før bildene ble tatt i bruk. Ved vurderingen har lagmannsretten også sett hen til at bildene var tidløse. Dette gjelder også for perioden etter at kravet var gjort gjeldende. Lagmannsretten bemerker dessuten, at det ikke er ført bevis for at den enkelte modell er « krenket » ved at bildene urettmessig ble brukt.

Kravet om oppreisningserstatning tas etter dette ikke til følge.

Sakskostnader

Ankende part har vunnet frem med sitt krav om å stoppe bruken av bildene. Videre har ankende part blitt tilkjent erstatning. Erstatningen er utmålt etter retten skjønn og beregnet til totalt 240 000 kroner. Beløpet utgjør ca. en fjerdedel av det maksimale beløp det ble nedlagt påstand om. Under henvisning til sist nevnte, samt at den ankende part ikke har fått medhold i sitt krav om oppreisningserstatning, kan de ikke sies å ha fått medhold i det vesentlige, jf. tvisteloven § 20-2 annet ledd, jf. første ledd. Den ankende part må imidlertid anses å ha fått medhold av betydning. Det følger av tvisteloven § 20-3 at en part som har fått medhold av betydning helt eller delvis kan tilkjennes sakskostnader, hvis tungtveiende grunner foreligger. Etter lagmannsrettens syn foreligger ikke slike grunner og det er heller ikke påstått. Lagmannsrettens resultat legges til grunn også når det gjelder sakskostnadene for tingretten. Hver av partene må derfor bære egne omkostninger både for tingretten og lagmannsretten.

Dommen er enstemmig.

På grunn av begjæring om reassumering og ferieavvikling, er dommen ikke avsagt innen lovens frist.

DOMSSLUTNING

- 1. Husfliden Norsk Flid AS pålegges innen 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen å stanse all bruk av ethvert fotografi hvor Siw Sæther, Maria Schei Mathisen, Geir Magne Danielsen og Monica Waclawczyk er avbildet, med unntak av boken Norske Bunader.*
  - 2. Husfliden Norsk Flid AS dømmes til innen 2 – to uker fra forkynnelse av dommen å betale erstatning til:*
    - Siw Sæther med kroner 60 000 - sekstitusen –*
    - Maria Schei Mathisen med kroner 60 000 – sekstitusen –*
    - Geir Magne Danielsen med kroner 60 000 – sekstitusen –*
    - Monica Waclawczyk med kroner 60 000 – sekstitusen –*
med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.
  - 3. Husfliden Norsk Flid AS frifinnes for kravet om oppreisningserstatning.*
  - 4. Hver av partene dekker egne omkostninger for tingretten og lagmannsretten.*
-